



EXAMENSARBETE INOM TEKNIK,  
GRUNDNIVÅ, 15 HP  
*STOCKHOLM, SVERIGE 2020*

# **Motiveringar av växtval i Stockholms stads parker**

**ALFRED NORDSTRÖM**

**ANTON CLAÉSSON**

TRITA TRITA-ABE-MBT-20451

**Författare:**

Alfred Nordström

Anton Claésson

**Handledare:**

Sara Borgström

**Examinator:**

Monika Olsson

# Sammanfattning

I strävan att nå en hållbar utveckling i världen, och för att nå de globala hållbarhetsmålen, spelar arbetet i våra städer en allt större roll. En stor del av detta arbete grundar sig i städernas grönområden och hur dessa ska bevaras och skötas, men även utökas, för att öka tillgången till ekosystemtjänster i städerna. Dessa grönområden utgörs idag till stor del av parker. För att bevara och förstå dessa parkers egenskaper är det viktigt att veta vilka växter som planteras var och varför. Därför syftar detta arbete till att förstå motiven bakom växtvalen i parkerna. För att kunna besvara detta har tre av Stockholms stads parker studerats; Norr mälärstrands parkstråk, Rinkeby norra stadspark och parkleken Vårgården. De valda parkerna är geografiskt spridda i kommunen och därför antas de ge en god bild av de olika förutsättningar som finns i Stockholm. Förutom motiven bakom växtvalen har även kommunens ansvar undersökts, samt vilken roll styrande dokument har när det handlar om växtval. Därmed har dessa dokument analyserats och sedan kompletterats med tre intervjuer med ansvariga inom olika områden för att få en större förståelse för nuvarande arbete. Den viktigaste slutsatsen som dragits är att det till mycket stor del är parkens lokala förutsättningar och eventuella lokala utmaningar, såsom otrygghet, som styr växtvalen. Dessa förutsättningar skiljer sig från varandra i staden vilket förklarar varför det ofta är olika teman och prioriteringar i olika parker. Hållbar utveckling kan dock ses som en gemensam nämnare mellan parkerna, även om det i vissa fall prioriteras en social hållbarhet och i andra fall en miljömässig hållbarhet, alternativt båda samtidigt. En annan slutsats är att budgeten inte styr växtvalen i särskilt stor utsträckning utan att det mycket är upp till den enskilde landskapsarkitekten att använda växtvalen i utformningen av parken design.

# Abstract

In our strive to reach a sustainable development in the world, and to achieve the sustainable development goals, the work in our cities plays a big role. A big part of this work is grounded in the green spaces of the cities and how these are supposed to be preserved and expanded, in order to increase the offers of ecosystem services in the cities. These green spaces are largely made out of parks. To preserve and comprehend the attributes of the parks it is crucial to know which plants are planted where. Thus aims this work to understand the motives behind the choice of plants in the parks. To be able to answer this, three parks in the city of Stockholm has been closely viewed upon. The selected parks are as follows; Norr mälärstrands parkstråk, Rinkeby norra stadspark and parkleken Vårgården. These parks are spread, from north to south in Stockholm and therefore they are assumed to give a representative image of the different conditions in the city. Besides the motives behind the choices of plants, it has also been studied what responsibility the municipality of Stockholm has and what role the governing documents have when it comes to the choices of plants. These documents has thereby been reviewed and supplemented with three interviews with persons in different positions in the municipality in order to grasp a larger understanding of their work. The most important conclusion that could be drawn from this study is that it is mostly the local conditions and problems, such as insecurity, that determines the choices of plants in the park. These conditions differ within the municipality which explains why there often are different themes and priorities being made in different parks. Sustainable development can, however, be seen as a common aspect, even if it in some parks are prioritised to work for a social sustainability and in some parks for environmental sustainability, or both at the same time. Another conclusion is that the choices of plants is not determined by the budget at hand, to any large extent. It is rather the individual landscape architect that determines which plants are being planted.

# Innehållsförteckning

|                                                                  |           |
|------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>1. Inledning</b>                                              | <b>4</b>  |
| 1.1 Syfte och frågeställningar                                   | 5         |
| 1.2 Bakgrund                                                     | 5         |
| 1.2.1 Planering i relation till parker                           | 5         |
| 1.2.2 Växtval som en del av hållbar utveckling                   | 6         |
| <b>2. Metoder</b>                                                | <b>7</b>  |
| <b>3. Resultat</b>                                               | <b>9</b>  |
| 3.1 Strategier och mål för parkerna                              | 9         |
| 3.1.1 Styrdokumentens betydelse för praktisk planering av parker | 11        |
| 3.2 Aktörers ansvarsområden i planeringen av parker              | 12        |
| 3.3 Motiveringar bakom växtvalen                                 | 13        |
| 3.3.1 Kommunal nivå                                              | 13        |
| 3.3.2 Parknivå                                                   | 14        |
| 3.4 Budgetens påverkan på planering och växtval                  | 19        |
| 3.5 Fältobservation                                              | 20        |
| <b>4. Analys</b>                                                 | <b>22</b> |
| 4.1 Trender kring växtvalen                                      | 22        |
| 4.2 Budgetens inverkan på växtvalen                              | 22        |
| 4.3 Prioriteringar och teman i parker                            | 22        |
| 4.4 De styrande dokumentens roll i växtvalen i parker            | 23        |
| 4.5 Hållbar utveckling i planeringen av parker                   | 23        |
| 4.6 Kommunens roll och ansvarsområden                            | 24        |
| <b>5. Diskussion</b>                                             | <b>24</b> |
| <b>6. Slutsatser</b>                                             | <b>26</b> |
| <b>Tack</b>                                                      | <b>27</b> |
| <b>Referenser</b>                                                | <b>28</b> |
| <b>Bilaga 1 - Intervjufrågor</b>                                 | <b>31</b> |
| <b>Bilaga 2 - Granskade dokument på stadsdels- och parknivå</b>  | <b>32</b> |

# 1. Inledning

Begreppet hållbar utveckling slog igenom 1987 i och med Brundtlandrapporten. I detta dokument framgår att hållbar utveckling handlar om att tillgodose dagens behov utan att äventyra möjligheterna för framtida generationer att kunna tillgodose deras behov (UN 1987). Detta begrepp består av tre sammanlänkade dimensioner; miljön, det sociala och det ekonomiska. Detta innebär att det i arbetet för en hållbar utveckling måste råda en ekonomisk såväl som social rättvisa och att det samtidigt måste tas hänsyn till de ekologiska aspekterna (Johansson 2012). Som ett sätt att uppnå målet om en hållbar utveckling har FN satt upp sjutton globala mål, Agenda 2030, samt flertalet delmål för att konkretisera vad som måste göras. Dessa mål innefattar därmed alla tre dimensioner av hållbar utveckling (UN 2015).

Eftersom hållbar utveckling innehåller olika dimensioner innefattas en stor del av samhället i begreppet. Industrin och transportsektorn har en roll i uppfyllandet av de globala målen (UN 2015) men även aktörer med andra funktioner i samhället, så som samhällsplanerare, har en viktig roll (Bolander & Björkstål 2018). Enligt SCB:s statistik bor närmare 85 procent av Sveriges invånare i tätorter (SCB 2015) vilket medför att ett hållbart arbete i städerna är en viktig del i att uppnå en hållbar utveckling och även de globala målen. (Bolander & Björkstål 2018).

Städer kan på flera olika sätt bidra till hållbar utveckling genom att ta hänsyn till miljö och sociala frågor i stadsplaneringen. Ett sådant sätt är parker och grönska, som är en väsentlig del av staden och bidrar med flera samhällsviktiga funktioner (Stockholms stad 2017a). Grönområden i Stockholm bidrar med möjlighet till återhämtning i vardagen med idrottsaktiviteter och lek, och fyller en viktig roll i hanterandet av ökade regnmängder som förutspås öka i framtiden. Dessutom bidrar de till att öka mängden offentliga rum så att fler av stadens människor kan mötas på lika villkor. I Stockholm är cirka 40 % av kommunens yta grönområden som består av både parkmark och naturmark (Ibid). Där finns en rik mångfald av växter och djur som tillsammans bidrar till att försörja staden med viktiga ekosystemtjänster. Dessa ekosystemtjänster kan delas upp i fyra olika kategorier; försörjande, reglerande, kulturella och stödjande (Naturvårdsverket 2019). Några exempel på ekosystemtjänster i staden är biologisk mångfald (försörjande), luftkvalitet (reglerande), hälsa (kulturella) och matproduktion (stödjande) (Keane et. al. 2014). För att dessa ekosystemtjänster ska kunna uppkomma i staden är urbana grönområden särskilt viktiga för att ge livsmiljöer åt olika arter, vilket ger kommuner ett stort ansvar med att inkludera bevarandet av värdefulla grönområden i stadsutvecklingen (Uppsala kommun 2013).

Växterna och vegetationen utgör en stor del av parkerna och i valet av växter i staden är det många faktorer som spelar in. Vid dessa växtval är det viktigt att ha det lokala klimatet och olika föroreningar i åtanke vid valet av växter i urbana miljöer (Lövdahl 2008). Detta är dock inte de enda utmaningarna som finns när det gäller val av växter utan samma studie diskuterar även avvägningar som måste göras mellan nyttan och estetiken. Andra viktiga faktorer som är viktiga att ta hänsyn till är vindförhållanden, så att grenar inte bryts av, och att växterna bör klara av salt. Utöver dessa miljömässiga aspekter är även ekonomiska och sociala faktorer viktiga i växtvalen. Gällande den ekonomiska aspekten är det viktigt att veta hur växterna ska skötas och underhållas i framtiden. En

viktig social faktor som tas upp i studien är trygghet och att buskar kan klippas ned för att öka tryggheten i ett område. Detta gäller framförallt i parkmiljöer (Lövdahl 2008).

För att öka grönskan i staden finns alltså en rad olika tillvägagångssätt för vilka åtgärder som kan göras i parker och kvartersmarken (Stockholms stad 2015a). Man kan exempelvis anordna gröna tak, fjärilsrabatter och buskar, men vilka åtgärder bidrar till störst nytta för samhället? Hur påverkar växtvalet parkernas funktion att förbättra de sociala och miljömässiga aspekterna i hållbar utveckling?

## 1.1 Syfte och frågeställningar

Projektet syftar till att utvärdera vilken roll växtvalen i Stockholms stads parker har i arbetet att uppfylla de mål som tagits fram i kommunens parkprogram och -planer, och för att uppnå målet om en hållbar utveckling. Detta då växtvalen definierar parkens utformning och egenskaper, och därmed är en central del i både park- och stadsplaneringen men även för hur parken bidrar till hållbar utveckling genom de ekologiska processer och ekosystemtjänster som tillhandahålls av växterna där.

- Vad ligger bakom växtvalen som görs i Stockholms stads parker?
- Hur används växtvalen i parkerna för att uppnå en hållbar utveckling?
- Vilken roll har kommunen i beslutsfattandet och vilken roll har de övriga aktörerna i planeringen av Stockholms stads parker?
- Hur används planer, program och andra styrande dokument i planeringen av Stockholms stads parker?

## 1.2 Bakgrund

### 1.2.1 Planering i relation till parker

För att hjälpa och säkerställa att kommuner tar ansvar för grönområden finns olika planer och program som är olika omfattande och detaljerade. Mest omfattande för Stockholm är den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFS 2050, med syftet att vara vägledande för beslut för regionens fysiska planering (Stockholms läns landsting 2018). Den tar bland annat upp värdet av grönytor i tätorter och ger flera regionala ställningstaganden för hur dessa ska bevaras och utvecklas, exempelvis hålla ihop strukturer av grönska och öka tillgängligheten till natur och grönområden. Eftersom RUFS 2050 gäller för hela regionen har även varje kommun egna planer och program som är mer detaljerade och redogör hur de själva jobbar med dessa frågor, där RUFS 2050 är vägledande för översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser (Ibid).

Alla kommuner ska ha en översiktsplan. Denna plan, som beslutas av kommunfullmäktige, ska representera den politiska majoritetens vilja och innehålla vissa specifika delar. Det viktigaste som översiktsplanen ska förmedla är hur kommunen ämnar använda mark- och vattenområden. Även om denna plan inte är juridiskt bindande är den vägledande för framtida planering (Boverket 2020). Detta innebär därmed att översiktsplanen har en roll i planeringen av hur ekosystemtjänster ska utnyttjas och bevaras (Boverket 2018a).



Vid nybebyggelse eller vid en förändring av ett områdes användning ska en detaljplan för området tas fram. Planen syftar till att bestämma mark- och vattenområdets användning men är, till skillnad från översiktsplanen, juridiskt bindande. I detaljplanen ska det anges en, eller flera, huvudmän som ska ansvara för allmänna platser som markerats på plankartan (Boverket 2014). De allmänna platserna omfattar bland annat gator, torg eller parker. Detta innebär således att allmänheten ska ha tillgång till platsen. Parker markeras i planen med PARK och innefattar alla grönområden som är anlagda och kräver en viss skötsel. Sådana grönområden som däremot inte kräver skötsel ska benämnas som natur i plankartan (Boverket 2018b). För skötseln av parkerna i Stockholms stad ansvarar de fjorton olika stadsdelsförvaltningarna (Stockholms stad 2019a) och det är de som tar fram parkplaner, som syftar till att beskriva hur parkerna ska skötas inom stadsdelsområdet (Stockholms stad 2020). Dessa parkplaner baseras på de riktlinjer som finns i dokumentet *Grönare Stockholm* som är en grönstrukturplan som befinner sig mellan översiktsplanen och parkplanerna (Stockholms stad 2017a).

### 1.2.2 Växtval som en del av hållbar utveckling

Eftersom parker spelar en stor roll i hur städerna kan bidra till en hållbar utveckling (Keane et. al. 2014) är det naturligt att även växterna i parken har en stor betydelse för hur hållbarhet kan uppnås (Carlsson 2012). För att parken ska vara ekologiskt hållbar är det viktigt att det finns en variation av arter bland växterna som planteras, så att inte alla växter dör om exempelvis en sjukdom skulle börja spridas (Carlsson 2012). Carlsson (2012) menar även att för att uppnå en ekonomisk hållbarhet är det också viktigt att anpassa växtvalet till platsen. Om detta inte sker är risken stor att det måste ske omplanteringar oftare vilket således blir en extra kostnad.

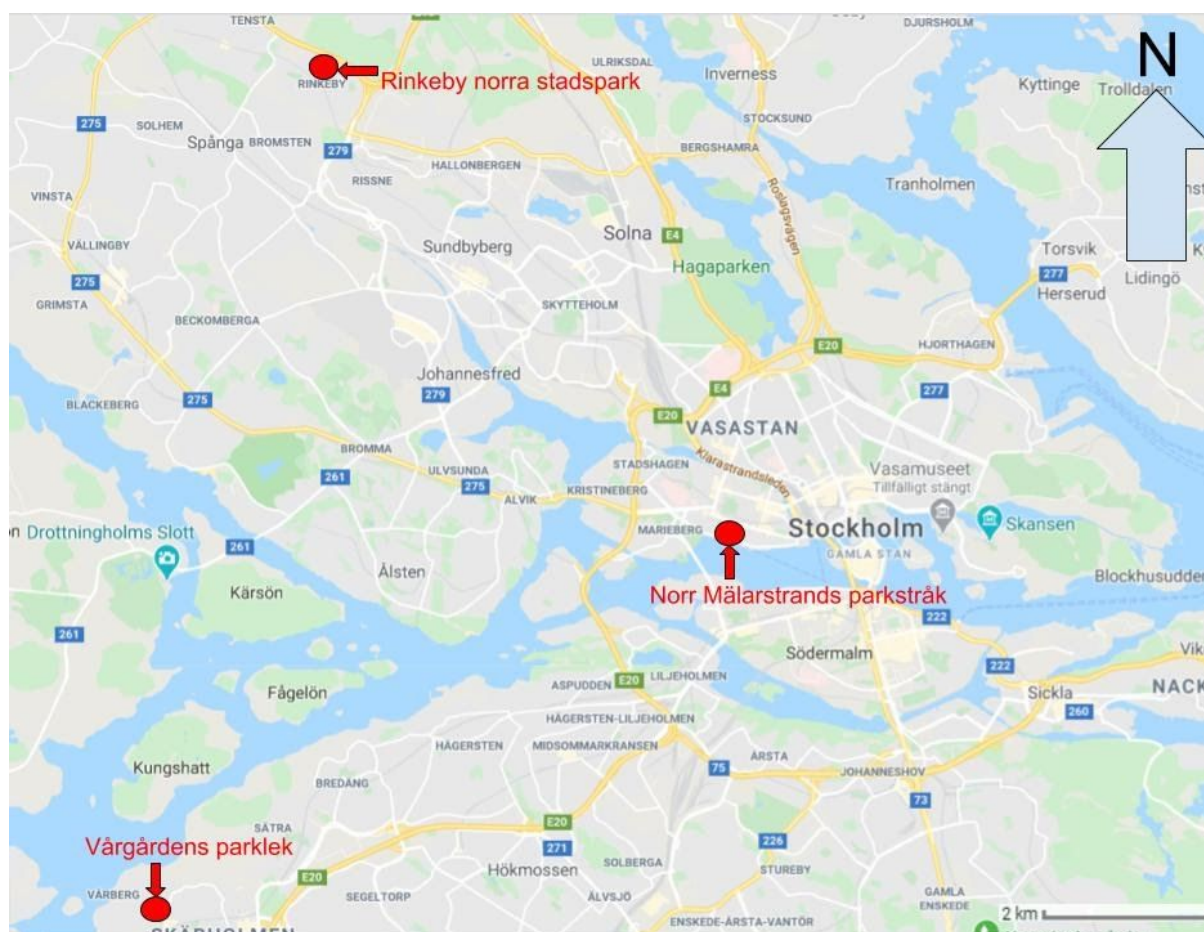
För att planteringarna ska anses vara hållbara menar Hörnberg (2012) att det är viktigt att tänka på hur mycket energi som använts för att odla och transportera växten samt hur mycket underhåll som växten kräver. För att minska energiförbrukningen ytterligare bör även växtvalet baseras på de lokala förutsättningarna som råder. Viktigt att tänka på är då hur mycket solljus växten behöver, vilken fukthalt som är det optimala samt vilken typ av jord som växten trivs bäst i (Hörnberg 2012).

För att åstadkomma en biologisk mångfald är det viktigt att det inte bara planteras lokala växter, även om det minskar energianvändningen för transporter, eftersom det finns en risk att de kommer att dominera växtligheten på sikt vilket minskar mångfalden (Hörnberg 2012). Därför är det viktigt att också använda sig av växter från andra områden med förbehållet att de inte får vara *för* invasiva utan att de bidrar till en biologisk mångfald. I arbetet med den biologiska mångfalden spelar även träden en stor roll i och med att de erbjuder boplats och föda till olika fåglar och insekter. Förutom detta bidrar även träden till att binda koldioxid och för att de ska binda så mycket som möjligt ska träden leva ett långt liv samtidigt som de växer relativt snabbt (Hörnberg 2012).

## 2. Metoder

Denna studie är kvalitativ och fokuserar på parkprogrammen för parkerna och andra styrande dokument angående parkernas utformning i Stockholms stad. Dessa har analyserats med utgångspunkt i syftet och frågeställningarna för att undersöka vilka parkstrategier som finns och hur dessa används i olika parkprojekt i staden. På övergripande nivå har Stockholm stads dokument *Stockholms stads översiktsplan* (Stockholms stad 2018) och *Stockholms stads miljöprogram 2016–2019* (Stockholms stad 2016b) analyserats för att hitta mål och strategier för kommunens parker. Båda dessa dokument utgår från *Vision 2040 – Ett Stockholm för alla* (Stockholms stad 2016a) och därför har även detta analyserats. För mer specifika strategier för stadens parker har även dokumentet *Grönare Stockholm – Riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden* (Stockholms stad 2017a) analyserats för att hitta riktlinjer för hur parkerna ska planeras, genomföras och förvaltas. *Stockholms Parkplan* (Stockholms stad 2006) har också analyserats då det ger råd och riktlinjer för hur parkerna ska planeras och skötas. Den offentliga och officiella informationen från kommunen framgår i dessa dokument och därför har det varit nödvändigt att analysera dessa för att ta reda på vilka ramar och övergripande strategier som Stockholms stad har för planeringen av parker.

Tre parker har även valts ut i syfte att undersökas närmare och då de är geografiskt spridda i kommunen väntas de ge en rättvis bild av en genomsnittlig park i Stockholms stad. En annan anledning till att just dessa parker har valts ut är att de har genomgått en upprustning nyligen, alternativt att det sker en pågående upprustning, och att det därför finns en utförlig och jämförlig dokumentation av dessa. De parker vars parkprogram har analyserats är; Norr Mälarstrands parkstråk, Vårgårdens parklek och Rinkeby norra stadspark. Dessa program har analyserats med utgångspunkt i hur parkerna ska bidra till en hållbar utveckling samt vilka syften som upprustningen av parken hade. De program som har analyserats på stadsdels- och parknivå går att finna i bilaga 2. Parkernas geografiska läge i Stockholm stad framgår av figur 1. Dessa dokument har analyserats för att hitta motiveringar bakom växtvalen inom dessa utvalda parker och för att undersöka vilka möjliga kopplingar och hänvisningar som görs till de mer övergripande dokumenten. För att kunna analysera de utvalda parkerna har det varit en nödvändighet att granska och analysera de tillhörande parkprogrammen då dessa är de dokument där det framgår hur parken är utformad och vilka mål som finns vid en upprustning.



Figur 1: De utvalda parkernas geografiska position i Stockholm stad (Google maps).

En större del av detta arbete baseras på intervjuer med ansvariga inom olika områden i planeringen av parker. De som intervjuats är; Emma Wirén, landskapsarkitekt på exploateringskontoret (intervju genomförd 2020-03-27); Irma Ortega Cruz, dialog- och projektsamordnare på Skärholmens stadsdelsförvaltning (intervju genomförd 2020-04-21) samt Jean-Louis Dessalles, landskapsarkitekt på trafikkontoret (intervju genomförd 2020-04-24). Alla intervjuer var mellan 45-60 minuter långa och gjordes via telefon och svaren antecknades efter hand. Dessa intervjuer syftade till att få mer information angående ansvarsfördelning mellan olika aktörer och vilken inverkan strategierna har för deras arbete. Irma Ortega Cruz och Jean-Louis Dessalles har båda varit med i planeringen av Vårgårdens parklek i Skärholmen och de har intervjuats för att få en mer specifik bild av ett parkprojekt. Dessa personer har även fått svara på mer generella frågor som berör deras arbeten. Vilka frågor som ställts till respektive person går att finna i bilaga 1. Att det genomfördes intervjuer beror på att det ger både en bred och djup beskrivning av arbetet inom kommunen och hos de intervjuade och det ger även en möjlighet att följa upp svaren med följdfrågor, vilket inte är fallet vid enkätundersökningar. Det är dessutom en fördel att kunna anpassa frågorna till den intervjuade vilket ger mer utförliga svar.

Dokumentet och intervjumaterialet har sedan analyserats utefter följande punkter som baseras på frågeställningarna:

- Hitta strategier och mål för parkerna
- Lever parkprogrammen upp till parkplanernas syfte?
- Hur ska parkerna bidra till en hållbar utveckling?
- Finns det motiveringar bakom växtvalen?

De delar som har analyserats i dokumenten handlar direkt eller indirekt om växtvalen. Med direkt menas att det uttryckligen står skrivet vilka växter som ska väljas och med indirekt menas att krav eller strategier påverkar växtvalen i stadens parker. Detsamma gäller för intervjumaterialet.

I en kvalitativ fältobservation till Norr Mälarstrands parkstråk har en jämförelse mellan parkprogrammet och parkens egentliga utformning genomförts. Denna har används som en komplettering till parkprogrammet för att ge en större förståelse för de lokala förutsättningarna i området samt omgivningen till parken vilka kan vara svåra att förstå enbart utifrån ett dokument. Observationen genomfördes den 21 april 2020 och varade i drygt en halvtimme. Detta skedde med det tillhörande parkprogrammet som utgångspunkt för att observera vilka värden som har haft fokus vid planeringen.

De begränsningar som finns i denna studie beror till stor del på vilka personer som intervjuats och vilka parker som analyserats närmare. Med detta följer att det inte undersökts vad som ligger till grund för konsulternas beslut gällande växtval utan att det är utifrån kommunens synvinkel som denna studie har genomförts. Det ska även tilläggas att det endast har undersökts vilka motiv bakom växtvalen som finns idag, det har alltså inte gjorts någon historisk analys och detta ska därför ses som en ögonblicksbild för hur arbetet ser ut idag.

## 3. Resultat

I denna del redovisas först vilka strategier och mål det finns för stadens parker utifrån de analyserade dokumenten. Vidare berättar intervjupersonerna vilken betydelse dessa dokument har i deras dagliga arbete. Sedan redovisas vilka aktörer som ansvarar för de olika delarna av planeringen av parkerna och i valen av växter. Efter detta presenteras hur motiven bakom växtvalen ser ut på kommunal nivå respektive parknivå. Här beskrivs även de utvalda parkernas förhållande och hur dessa kan bidra med ekosystemtjänster och i arbetet med en hållbar utveckling. Baserat på intervjuerna redovisas sedan vilken betydelse budgeten har för växtvalen. Till sist presenteras resultaten från fältobservationen till Norr Mälarstrands parkstråk där en jämförelse mellan parkens utformning i verkligheten och parkprogrammet genomförs.

### 3.1 Strategier och mål för parkerna

Mål och strategier för parkers och grönområdets roll i Stockholm har alla sitt ursprung i *Vision 2040 – Ett Stockholm för alla*, vars syfte är att ge en målbild för social, ekonomisk, ekologisk och demokratisk utveckling under de närmaste decennierna (Stockholms stad 2016a, s.5). För park- och naturområden finns visionerna om att nya stadsmiljöer inkluderar och sparar grönområden, att

storstadsmiljö kombineras med närhet till natur och att stadens grönområden är tillgängliga och trygga med en rik biologisk mångfald och smarta ekosystemtjänster (Ibid, ss.11, 15). Syftet med visionerna är att alla nämnder och bolagsstyrelser inom stadens organisation har i uppdrag att arbeta utefter visionens riktning (Ibid, s.2).

För Stockholm finns två styrdokument som båda utgår från Vision 2040, där den ena är *Stockholms stads översiktsplan* (Stockholms stad 2018, ss.3, 16). För att förverkliga visionen framgår det i översiktsplanen bland annat att oavsett var du bor ska det finnas tillgång till kvalitativa parker och grönområden. Den uppmärksammar även betydelsen av aktivt arbete, förstärkt samarbete inom staden och fördjupad dialog med stadens invånare för att nå visionen. I översiktsplanens stadsbyggnadsmål ingår park- och grönområden för att skapa en god offentlig miljö och bevara gröna kvalitéer när antalet invånare i Stockholm ökar (Ibid, ss.24–25). Utöver det nämns även betydelsen av grönska för att göra staden mer klimatsmart och tålig mot extrema temperaturer och översvämningar samt att det bidrar till ekosystemtjänster och ökad livskvalitet och hälsa för invånare (Ibid, ss.26–27).

Översiktsplanen har dessutom listat flera planeringsinriktningar för allmänna intressen, som delvis innehåller sådant som redan har nämnts för park- och grönområden, men även att ta till vara på parktraditioner och stadens gröna kulturvärden, upprätthålla och stärka funktioner med regional betydelse för biologisk mångfald och göra ytor mer mångfunktionella (Ibid, s.89).

Det andra styrdokumentet som utgår från Vision 2040 är *Stockholms stads miljöprogram 2016–2019* (Stockholms stad 2016b, s.6). För miljöprogrammet innebär visionen om ett Stockholm för alla att staden ska växa med människan som utgångspunkt och med respekt för naturen för dagens och kommande generationer. Visionen fungerar även som en målbild för hållbart byggande och boende, miljövänlig livsstil, klimatsmarta transporter samt ren och vacker storstadsmiljö. Miljöprogrammet i sig bygger på 6 övergripande miljömål som är framtagna ur de 16 nationella miljö kvalitetsmålen och är lokala preciserings på de som är mest relevanta för Stockholm (Ibid, s.7). Miljömål nr 3, Hållbar mark- och vattenanvändning, redogör betydelsen av grönytor, vattenförekomst och stadsmiljöer för rekreation, biologisk mångfald och ekosystemtjänster vid utformning av nya stadsdelar (Ibid, ss.24–25). Ingrepp ska ha minimal påverkan på ekosystemets funktion för växt- och djurliv, och särskilt betydelsefulla kärnområden, spridningszoner och livsmiljöer för skyddsvärda arter ska säkras. Genom en bred planeringsprocess som tar hänsyn till både en ökad befolkningstillväxt och värdet av parker, natur och vattenområden kan flera behov tillgodoses samtidigt utan att slösa med stadens mark.

Varje miljömål är i sin tur uppdelade i flera delmål som mer detaljerat beskriver vad de innebär och ger indikatorer för hur de kan mätas (Ibid, s.24). För parker och natur finns flera relevanta delmål som handlar om främjandet av ekosystemtjänster i stadsutveckling, livskraftig grönstruktur med rik biologisk mångfald i staden, tillgång till parker och natur med höga rekreations- och naturvärden och att varje stadsdel ska planeras för god stadsmiljö. Dessa har i sin tur flera förslag på indikatorer för att nå dem, bland annat undersöka befolkningens närhet till park- och naturområden och mäta andelen exploateringsprojekt som grönytekompenserar användandet av mark med ekologiska eller rekreativa värden. Eftersom miljöprogrammet är ett stadsövergripande styrdokument fastställer det dock inte vilka konkreta åtgärder som ska genomföras (Ibid, s.8). Istället är det utpekad nämnd eller styrelse för delmålet som ansvarar för att uppfylla miljöprogrammets mål och besluta vilka åtgärder som är kostnadseffektiva.

För mer specifika riktlinjer för parker och naturområden finns strategidokumentet *Grönare Stockholm – Riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden* (Stockholms stad 2017a, s.4). Även denna utgår från Vision 2040 samt planeringsinriktningar och strategier från översiktsplanen och miljöprogrammet. Syftet med dokumentet är att ge generella riktlinjer för en grönare stad och ge strategisk vägledning i det praktiska arbetet med planering, genomförande och förvaltning (Ibid, s.9). Till en början går den igenom olika utmaningar och mål som finns för ett grönare Stockholm samtidigt som det blir allt mer tätare (Ibid, ss.10–14). Där sammanfattas delvis relevanta delar ut Vision 2040, miljöprogrammet och översiktsplanen, men går även djupare in i frågor om bland annat ekosystem och naturens nytta, offentliga rum och invånarnas inflytande. Därefter redovisas övergripande riktlinjer för hur målen för parker och naturområden ska omsättas inom stadens verksamhet (Ibid, ss.16–22). Dessa fokuserar på att Stockholms invånare ska ha en god tillgång till parker och natur med höga rekreations- och naturvärden, att staden ska ha en livskraftig grönstruktur med rik biologisk mångfald och att de ska ske ett effektivt resursutnyttjande och samspel mellan förvaltning och utveckling.

För att säkerställa att gröna kvaliteter behandlas i centrala processer redovisas även tre steg i Grönare Stockholm där beslutsfattare och tjänstemän behöver ta ställning till frågor för att uppfylla stadens övergripande mål (Ibid, ss.24–33). Första steget är ”Planering och utredning” och syftar till att undersöka och utvärdera bland annat vilka gröna kvaliteter som det tagits hänsyn till och om berörda förvaltningar har involverats i planeringsarbetet. Andra steget är ”Genomförande” som fokuserar på vikten av att bevaka grönfrågor under genomförandeskedet. Det kan exempelvis vara hur befintlig vegetation bevaras och hur avvägningar påverkar projektets olika mål. Tredje och sista steget är ”Förvaltning” som angår efterarbetet vilket upptar den största delen av park- och grönområdets livslängd. Viktiga beslut här handlar bland annat om skötselplaner och trädvård för att bevara livskraftig grönstruktur samt medborgares inflytande i förvaltningsprocessen. Konkreta åtgärder av riktlinjerna i Grönare Stockholm görs i bland annat lokala parkplaner som beslutas av stadsdelsnämnderna och i kunskapsunderlag och planeringsverktyg för praktisk vägledning på tjänstemannanivå (Ibid, s.9).

I parkplanerna för Stockholms stadsdelsområden finns övergripande mål och strategier samt närmare bestämmelser för specifika park- och grönområden (Stockholms stad 2017b; Stockholms stad 2017c; Stockholms stad 2019b). I stadsdelsområdena med parkerna som har valt att undersökas närmare är gemensamma mål bland annat god tillgång till park och natur med hög kvalitet som uppfyller flera behov samt hållbar park- och naturmiljö som långsiktigt bidrar med ekosystem och biologisk mångfald. Dessa tre parkplaner har mål och strategier för hela stadsdelsområdet och park för park, men vid äldre parkplaner, som exempelvis den för Liljeholmens stadsdelsområde, fokuserar de främst på parkerna med mål och utvecklingsförslag (Stockholms stad 2008).

### 3.1.1 Styrdokumentens betydelse för praktisk planering av parker

För att underlätta och sätta ramar kring planeringen av parker i Stockholms stad finns det, som nämnt tidigare, ett antal styrdokument. Bland dessa ingår både övergripande dokument, såsom *Översiktsplan för Stockholms stad* (Stockholms stad 2018) och *Stockholms stads miljöprogram 2016-2019* (Stockholms stad 2016b), och mer specifika dokument, såsom *Grönare Stockholm – Riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden* (Stockholms stad 2017a) och stadsdelarnas parkplaner. Att dessa dokument sätter ramarna för vilka åtgärder som är

tillåtna håller Jean-Louis Dessalles, landskapsarkitekt på trafikkontoret, med om.<sup>1</sup> Han menar däremot att de styrdokument som finns är mer använda av de som exempelvis är nyexaminerade eller av dem som börjar arbeta inom ett nytt geografiskt område. Han menar att det går mer per automatik senare i arbetslivet och att dokumenten inte är något som man lutar sig mot vid beslutstaganden, generellt sett. Detta säger även Emma Wirén, landskapsarkitekt på exploateringskontoret, som menar att exempelvis dokumentet *Grönare Stockholm* inte styr det dagliga arbetet i planeringen av parker, utan att det används mer som inspiration för hur parker kan utformas.<sup>2</sup> Dessalles framhäver att det snarare är lekfullheten och fantasin hos landskapsarkitekten som sätter gränserna, så länge de inte bryter mot styrdokument. Han menar också, precis som Irma Ortega Cruz, att platskännet är en viktig del i planeringen av parken och i valen av växter. Ortega Cruz menar på att det viktigaste dokumentet som hon utgår ifrån i sitt arbete är stadsdelens parkplan.<sup>3</sup> Detta menar hon ger en bra vägledning i arbetet med planeringen av parkerna.

### 3.2 Aktörers ansvarsområden i planeringen av parker

I planeringen och skötseln av Stockholms stads parker är ansvaret fördelat mellan olika instanser. På Stockholms stads hemsida framgår det att det är trafikkontoret som har det övergripande ansvaret även om de olika stadsdelsförvaltningarna har ansvaret för underhåll och skötsel av parkerna inom deras respektive stadsdel. Vidare är även exploateringskontoret ansvariga, tillsammans med trafikkontoret och stadsdelsförvaltningarna, för planering och anläggning av nya parker i kommunen. För miljöövervakningen ansvarar miljöförvaltningen (Stockholms stad 2020). Detta nämner även Emma Wirén, landskapsarkitekt på exploateringskontoret, i en intervju. Hon menar att miljöförvaltningen är de som ger vissa direktiv tidigt i planprocessen när det sker en inventering av grönskan i området och de ekologiska samband som finns där och hur de berörs av planen. När det gäller val av träd och växter stäms dessa av med experter på trafikkontoret som sedan ger i uppdrag till konsulter att lägga fram förslag på trädsorter.

Irma Ortega Cruz ger bilden av att processen runt planeringen av parker är uppdelad mellan de olika aktörerna. Hon berättar i intervjun att det är kommunen som agerar beställare vad gäller bland annat växter. Kommunen ger sedan i uppdrag till konsulter, i form av landskapsarkitekter, att ge förslag på vilka växter och träd som ska planteras i parken. I slutändan är det däremot parkingenjören hos kommunen som tar det slutgiltiga beslutet. Kommunen litar därmed på att konsulterna har den kompetens som krävs för valen av växter och träd. Ortega Cruz framhäver dock att det är viktigt att ha en bild av vad parken och grönområdet har för betydelse för området i sin helhet. Det är dessutom viktigt att arbeta nära varandra och invånarna, vilket det läggs mycket vikt på i Skärholmen.

---

<sup>1</sup> Dessalles, Jean-Louis; Landskapsarkitekt på trafikkontoret. 2020. Intervju 24 april.

<sup>2</sup> Wirén, Emma; Landskapsarkitekt på exploateringskontoret. 2020. Intervju 27 mars.

<sup>3</sup> Ortega Cruz, Irma; dialog- och projektsamordnare på Skärholmens stadsdelsförvaltning. 2020. Intervju 21 april.

## 3.3 Motiveringar bakom växtvalen

### 3.3.1 Kommunal nivå

I de övergripande styrdokumenterna för Stockholms Stad står det generellt väldigt lite om specifika val av olika växter. *Grönare Stockholm* nämner att träd har en viktig roll i staden på gatumark och gröna ytor, där tall och ek uppmärksammas särskilt med sitt värde och karaktär till områden (Stockholms stad 2017a, s.32). I sista kapitlet som tar upp goda exempel uppmärksammas bland annat en magnoliaskog på Nordvästra Kungsholmen som ett intressant växtmaterial som bevarar stadens gröna kvaliteter, samt återskapandet av historiska och öppna landskapsrum i Nackareservatet för att gynna ljusälskande växt- och djurarter (Ibid, ss.38–39). *Stockholm Stads miljöprogram* nämner inga specifika växter men uppmärksammar bland annat att Stockholms har ett varierat växt- och djurliv som är anpassat för naturliga förutsättningar, klimat och kulturhistoriskt arv, att det är särskilt viktigt att ta ansvar för hotade och sällsynta arter samt att nya täta stadsdelar ska ha en parkstandard som kan tillgodoses med en rimlig skötselinsats (Stockholms stad 2016b, ss.31–32).

Ett dokument som går djupare in på växtvalen är Stockholm Parkprogram som är ett handlingsprogram för utveckling och skötsel av Stockholms parker och natur (Stockholms stad 2006). Den föreslår tre huvudmål som vägleder planering, projekt och skötsel samt fungerar som en checklista, vilka är god park- och naturtillgång, hållbar park- och naturmiljö och rik park och landskapskultur. Förutom målen finns även sex övergripande strategier för utveckling som fokuserar på skötsel, upprustning, förnyelse, förtätning, nyanläggning och tillgängliggörande. För att efterfölja dessa mål och strategier har dokumentet råd och riktlinjer för olika kategorier, där en sådan kategori är värden för park och naturmark. Med värden menas kulturhistoriska, estetiska, sociala, ekologiska och ekonomiska, och råd som ges för att stärka dessa är bland annat att bevara värdefulla kulturväxter och kulturträd, använda långsiktigt hållbara växter och inte använda träd med dålig hållbarhet som utgör fara. Det ges även olika exempel på växter som gynnar den lokala mångfalden av olika djur och insekter. Vid situationer där ett värde kommer i konflikt med ett annat ska nyttan övervägas mot varandra. En annan relevant kategori i dokumentet för växtvalen är park- och naturmarkens innehåll som går djupare in på platsens objekt och element, exempelvis träd, gräs, och bänkar. Här ges både allmänna och mer konkreta förslag som exempelvis att träd, buskar, gräs och andra växter alltid ska anpassas till platsens klimat- och markförutsättningar, att allergiframkallande växter ska undvikas och att livskraftiga blom- och löksorter som kräver lite skötsel ska användas i första hand. Utöver det ges även beskrivningar om olika typer av miljöer och förslag på innehåll, bland annat att lekplatser bör ha bra buskar som är slitstarka, täta, utan taggar och ogiftiga.

Varje stadsdel i Stockholm har en parkplan där informationen mestadels är övergripande, men kan ibland inkludera kortare motiveringar bakom växtvalen. Innehållet och upplägget varierar mellan olika parkplaner, men återkommande i nyare versioner är att de är uppdelade i en del för strategier för utveckling och en annan del med beskrivning av parker och grönområden. I delen med beskrivning finns mer specifik information, bland annat beskrivning av området, analys, värden och mål för utveckling, som i vissa fall inkluderar information och motivering till växter (Stockholms stad 2017d: Stockholms stad 2019e: Stockholms stad 2017e).



I intervjuerna har personer från exploateringskontoret, Skärholmens stadsdelsförvaltning och trafikkontoret fått frågor där vissa är relaterade till motivering av växter. Emma Wirén, landskapsarkitekt på exploateringskontoret, nämner att i planprocessen av en park- eller grönområde tas det hänsyn till bland annat områdets karaktär och befintliga träd vilket påverkar valet av vegetation. Om det exempelvis finns ett ekhabitat uppmuntras det att plantera fler. Vid valet av träd, som det enligt Emma finns en stor vetskap om i Stockholm, finns det generellt väldigt många faktorer som behöver tas hänsyn till. Bland annat behöver det säkerställas att den klarar av platsens miljö, att det inte används enbart samma typ utifrån de drabbas av sjukdom och att hänsyn tas till klimatförändringar. Vid frågan om hur nytta och utseende påverkar växtvalet menar hon att de försöker vägas samman. Att man väljer en viss typ av växt baseras på flera anledningar, men att ha ett hållbarhetsperspektiv är något som har blivit mer aktuellt på senare tid. Med hållbara växter menas sådana som är bland annat robusta, bidrar till bättre luftkvalitet och klarar framtida förändringar. I ett tidigt skede av en park- eller grönområde undersöker de enbart vilka värden som de vill att växterna ska bidra med. Därefter tas det beslut om det behövs en ny sort för att uppfylla det, och vilken sådan växt som många skulle uppskatta.

### 3.3.2 Parknivå

För nyare parker eller vid förnyelse och upprustning finns, utöver parkplanen för stadsdelsområdet, även ett program för varje park med förslag till utformning och innehåll. Nedan beskrivs de tre utvalda parkernas förutsättningar med utgångspunkt i respektive parkprogram och intervjuer där det också tas upp hur parkerna kan bidra till en hållbar utveckling och hur de kan utöka eller bevara tillgången till ekosystemtjänster. Som en del av arbetet med hållbara städer spelar ekosystemtjänster en viktig roll (Keane et. al. 2014). I Stockholms stads miljöprogram är ett av delmålen för att nå en hållbar mark- och vattenanvändning att ekosystemtjänster ska tas hänsyn till och att det ska få ta plats i stadsplaneringen. I dokumentet står det att de olika stadsdelarnas parkplaner ska formuleras på ett sådant sätt att ekosystemtjänster främjas och att grönområdena i staden ska innefatta en mängd av dessa ekosystemtjänster. Detta ska, tillsammans andra typer av åtgärder, bidra till att uppnå en god livsmiljö i staden (Stockholms stad 2016b, ss. 30-31).

## Rinkeby norra stadspark

I figur 2 och 3 framgår hur parken är lokaliserad i staden med hus runtomkring och med en stor grönyta som en central del av parken. Bilderna är tagna innan upprustning.



Figur 2: Rinkeby norra stadspark med närliggande hus.  
Foto: Alfred Nordström



Figur 3: Rinkeby norra stadspark med den stora grönytan.  
Foto: Alfred Nordström

I programmet för Rinkeby norra stadspark redovisas de ekosystemtjänster som fanns i parken innan upprustningen skulle genomföras. Dessa är sedan indelade i de fyra typer av ekosystemtjänster som finns; reglerande, kulturella, stödjande och försörjande. I dokumentet framgår det att alla typer förutom försörjande ekosystemtjänster anses finnas i parken vid detta tillfälle. Det redovisas även en konkretisering av hur parken erbjuder dessa vilket kan ses i tabell 1-4.

Tabell 1: Reglerande ekosystemtjänster. Bearbetad utifrån *Rinkeby norra stadspark: Norra rinkebygången: Program*. (Stockholms stad 2019c).

| Skydd mot extrema väder    | Pollinering        | Klimatanpassning                                                            | Vattenrening                             | Luftkvalitet                                      | Bullerreglering                                     |
|----------------------------|--------------------|-----------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------|---------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|
| Grönyta dämpar värmeböljor | Perennplanteringar | Grön parkyta som kan reglera temperatur och luftfuktighet, träd som skuggar | Större gräsyta med träd som renar vatten | Finns befintliga träd och buskar som renar luften | Finns befintliga träd och buskar som minskar buller |

Tabell 2: Kulturella ekosystemtjänster. Bearbetad utifrån *Rinkeby norra stadspark: Norra rinkebygången: Program*. (Stockholms stad 2019c).

| Hälsa                                                                            | Sinnlig upplevelse             | Sociala interaktioner                                   | Naturpedagogik                    |
|----------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------|---------------------------------------------------------|-----------------------------------|
| Parkytan erbjuder möjlighet att vistas vid en grönyta och mindre bollaktiviteter | Lövsus, blomdoft och fågelsång | Möjlighet till möten finns, parkbänkar och aktiva stråk | Grönytor synliggör naturprocesser |

Tabell 3: Stödjande ekosystemtjänster. Bearbetad utifrån *Rinkeby norra stadspark: Norra rinkebygången: Program*. (Stockholms stad 2019c).

| Habitat      | Biologisk mångfald                                             | Habitat   | Ekologiskt samspel |
|--------------|----------------------------------------------------------------|-----------|--------------------|
| Avenbokshäck | Finns en variation av vegetation med träd, buskar och perenner | Talldunge | Finns ej           |

Tabell 4: Försörjande ekosystemtjänster. Bearbetad utifrån *Rinkeby norra stadspark: Norra rinkebygången: Program*. (Stockholms stad 2019c).

| Matproduktion | Material | Energi   | Färskvatten |
|---------------|----------|----------|-------------|
| Finns ej      | Finns ej | Finns ej | Finns ej    |

Det har sedan valts ut vissa kvaliteter och brister angående ekosystemtjänster som anses vara av betydande karaktär som erbjuds, eller inte erbjuds, av parken och dess grönytor. Dessa kan avläsas i tabell 5.

Tabell 5: Kvaliteter och brister angående ekosystemtjänster. Bearbetad utifrån *Rinkeby norra stadspark: Norra rinkebygången: Program*. (Stockholms stad 2019c).

| Kvaliteter                                                                                                               | Brister                                                                   |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------|
| Det stora gröna rummet innehåller både träd och gräsytor som reglerar temperaturer, luft, buller, vatten och pollinering | Det saknas försörjande ekosystemtjänster såsom odling, ätbara växter m.m. |
| Parken har perennplanteringar som är viktiga för den biologiska mångfalden                                               | Variationen av arter är liten hos Rinkebygången och i delar av parken     |
| De uppvuxna träden skapar skugga, kan minska buller, renar luft och bidrar till insekts- och fågellivet                  |                                                                           |

För att komma till rätta med de observerade bristerna har det tagits fram förslag på hur dessa ska åtgärdas. För att implementera försörjande ekosystemtjänster i parken har därför slutsatsen dragits att det bör ske en plantering av bärbuskar och fruktträd. Dessutom framgår det att hanteringen av dagvatten bör ske mer synligt och pedagogiskt (Stockholms stad 2019c).

För att lyckas åstadkomma de förändringar och förbättringar som anses nödvändiga ska de gröna rummen som finns i parken både förbättras och bevaras. I dokumentet framgår det att detta ska göras genom att inventera de träden som redan står på plats för att avlägsna de träd som anses vara av för dålig kvalitet och för att beskära de träden som anses vara av god kvalitet. Genom att göra detta, samt att plantera bärbuskar, fruktträd och utöka perennplanteringarna med fler arter, beräknas även den biologiska mångfalden öka eftersom detta innebär en större variation av arter i parken (Ibid, s.26).

Förutom ett utökat erbjudande av ekosystemtjänster framgår det även i parkprogrammet att ett viktigt syfte med upprustningen är att skapa sociala mötesplatser och att öka tryggheten i området. För att klara av dessa mål har medborgarna, främst barn och tonårstjejer, fått delta i planeringsprocessen. För att komma tillrätta med problemen kring otrygghet används främst en ökad belysning som medel (Ibid, ss.5-6, 30).

### *Norr Mälarstrands parkstråk*

Norr Mälarstrands parkstråk är lokaliserat på Kungsholmen och löper längs med Mälarens strand och parken är till viss del en fortsättning på Rålambshovsparken. Detta visas i figur 4 och 5. Bilderna är tagna efter upprustningen.



Figur 4: Norr Mälarstrands parkstråk med Mälaren intill.  
Foto: Alfred Nordström



Figur 5: Norr Mälarstrands parkstråk med  
Rålambshovsparken i bakgrunden.  
Foto: Alfred Nordström

I programmet för upprustningen av Norr Mälarstrands parkstråk framgår det, bland annat, att värden av ekologisk och social karaktär ska ökas i parken. Dessutom ska upprustningen bidra till en ökad biologisk mångfald och att parken ska erbjuda ekosystemtjänster. Utöver detta ska parken även vara en trygg plats som är väl underhållen. Ett övergripande mål med denna upprustning, förutom det redan nämnda samt en allmän upprustning, är att i viss mån återskapa parkens utseende så som det var på 1940-talet, när parken anlades. För att åstadkomma detta är förslaget att använda sig av den ursprungliga parken som riktpunkt vad gäller framförallt växtval. Därför ska de nya växter som planteras följa den ursprungliga planen, som innebär att växtarterna ska vara från Mälardalsområdet. Det ska även ske en gallring av träd som har växt fram efter den ursprungliga parken skapades medan de växter och träd som står på de platser som finns utmarkerade på den ursprungliga planen ska bevaras. Det framgår även att det ska ske en plantering av perenner och ängsvegetation, i enlighet med hur parken var utformad ursprungligen. Alla dessa åtgärder ska, enligt programmet, bidra till att göra parken tåligare mot slitage men även till att öka den biologiska mångfalden i området (Stockholms stad 2015b).

### *Vårgårdens parklek*

Vårgårdens parklek ligger i stadsdelen Skärholmen och bilder från parken ses i figur 6 och 7. Bilderna är tagna under upprustningen.



Figur 6: Vårgårdens parklek med träd och vårlökar.  
Foto: Alfred Nordström



Figur 7: Vårgårdens parklek där kringliggande hus syns i bakgrunden. Foto: Alfred Nordström

I programmet för upprustningen av Vårgårdens parklek finns det ett antal mål listade. Dessa mål handlar mycket om att parken ska vara tillgänglig för alla och att det ska finnas utrymme för olika typer av aktivitet. Utöver detta framgår det även att fler blommor ska planteras och att nya träd och växtbäddar ska klara av att hantera dagvatten som ansamlas (Stockholms stad 2019d).

För att besluta hur parken skulle utformas genomfördes det en medborgarbudget med invånarna i området. Lokalbefolkningen kom sedan, efter flertalet möten, fram till tolv olika förslag på hur parken skulle upprustas. Dessa förslag tog sedan emot av landskapsarkitekter och andra tjänstepersoner från kommunen och bearbetades till fem förslag. Invånarna fick sedan rösta mellan dessa alternativ för att besluta om parkprogrammet och därmed hur parken skulle utformas (Stockholms stad 2019d).

Innan upprustningen framgår det i programmet att vissa platser i parken upplevs som otrygga, främst beroende på att det på vissa platser var en tät vegetation. Detta ska, enligt programmet, åtgärdas genom att gallra ut de träd som anses vara i sämst skick för att öka trygghetskänslan i området (Stockholms stad 2019d). Att trygghet, och social hållbarhet, var viktiga frågor i planeringen av Vårgården framgår även i intervjun med Irma Ortega Cruz, dialog- och projektsamordnare på Skärholmens stadsdelsförvaltning. Hon menar att parken, på grund av den bitvis täta vegetationen, upplevs som otrygg och att detta var den fråga som fick mest utrymme under den medborgarbudget som genomfördes. Vidare menar hon att hållbar utveckling, både social och miljömässig sådan, är något som det arbetas aktivt med i liknande projekt som det i Vårgårdens parklek. Stadsdelen arbetar utifrån relationerna mellan individer och den fysiska miljön. Detta betyder, på det sociala planet, att det undersöks vad grönområden betyder för lokalbefolkningen för att kunna komma fram till beslut. De arbetar också för en miljömässigt hållbar utveckling genom att bland annat använda sig av skelettjord för att hantera dagvatten men det sker även ett arbete med att främja en biologisk mångfald. Enligt Skärholmens parkplan främjas den biologiska mångfalden bland annat genom att ha en variation av växtarter i staden och dess grönområden (Stockholms stad 2017c).

Utöver detta ska det även planteras nya träd på olika strategiska platser i parken. En av dessa är vid odlingslådorna, som ska kunna brukas för odling. Där ska det planteras stora träd som ska hjälpa till i

hanteringen av vattnet från vattenleksdelen av parken. Det ska även placeras ut stora blomkrukor vid entréerna till parken som ska innehålla sommarblommor. Syftet med dessa blomsterurnor är ge ett välkomnande till besökare men också att sänka hastigheten på fordon som färdas genom parken (Stockholms stad 2019d).

För motiven och valprocessen för växterna i Vårgårdens parklek förklarar Jean-Louis Dessalles, landskapsarkitekt på Trafikkontoret, närmare vad som ligger bakom. Beslutet angående valen av växter tas av sakkunniga som kan variera beroende på vad personen anser som särskilt viktigt och om den väljer att ta idéer från medborgare. Vissa går även efter färdiga listor med vilka växter som ska användas. Saker som Dessalles själv tycker är viktigt är bland annat att variera storleken och formen på träden för att göra det mer levande, ha platskännet för vilka växter som passar, och fantisera och göra något roligt med olika teman, färger och arter. I Vårgårdens parklek har man bland annat planterat silverpoppel vilket ger ett silvervitt tema, päronträd som ger mat till fåglar och har fin höstfärg, samt ett större valnötsträd.

### 3.4 Budgetens påverkan på planering och växtval

I samtliga intervjuer har personerna även fått frågan om hur budgeten påverkar planeringen av parker och växtvalen. Motivet var att undersöka om budgeten begränsar vilka växter som används, om åsikterna skiljer sig, och hur en obegränsad budget hade påverkat växtvalen. Enligt Wirén har budgeten olika stor påverkan i olika delar av Stockholm. Hon som arbetar med innerstadsprojekt har generellt en högre budget, exempelvis norra djurgårdsstaden där budgeten baseras på hur mycket byggaktören betalar för marken. I stadsdelar med lägre markvärde vill man fortfarande ha en hög standard men då budgeten är mer begränsad är det svårt att göra mer. Detta bekräftas av Ortega Cruz som upplever många begränsningar med budgeten i förorter. Hon nämner även att budgeten påverkas av den rådande politiken där prioriteringar byts efter varje mandatperiod. För 10 år sedan var det stort fokus på att öka tillgängligheten i parker, men nu är det mer på miljö och hållbarhet. På förvaltningsnivå försöker de få ihop alla målen men hinner knappt börja med ett stadsutvecklingsprojekt innan det bli en ny mandatperiod.

På frågan om budgeten begränsar växtvalen är Wirén och Dessalles eniga om att växter enbart utgör en liten del av budgeten och därför knappt påverkas. Wirén jämför med en mur som kostar miljoner medan ett träd kostar betydligt mindre. Ett undantag kan vara om planteringen har en avancerad skötsel som är krävande och kostsam vilket gör det till den budgetfråga. Dessalles nämner också att skötselkostnader spelar roll, men eftersom träd och växter är det mest betydelsefulla i parken med den minsta delen av budgeten upplever han att pengar oftast inte är ett problem. Vid frågan om något blivit annorlunda med en obegränsad budget är alla intervjupersoner eniga om att växterna inte skulle påverkas i någon högre grad. Möjligen att fler exotiska och skötselkrävande växter kan användas så länge de fortfarande passar in på platsen.



### 3.5 Fältobservation

Den 21 april 2020 genomfördes en fältobservation av Norr Mälarstrands parkstråk. Norr mälarstrands parkstråk valdes då upprustningen av parken var färdig och en fältobservation borde därför vara möjlig. På plats undersöktes hur väl parken stämmer överens med parkprogrammet, bland annat genom vilka värden som växterna upplevdes tillföra. Här redovisas vad som hittades samt tillhörande bilder:



Figur 8: Träd vid strandkanten. Foto: Alfred Nordström

Närmast den intilliggande Rålambshovsparken är ett område med stora träd längs stranden (figur 8). Svårt att avgöra vilka som tillhör den ursprungliga planen. Förvisso upplevs de närmast vattnet mer vildvuxna, men samtidigt bidrar de till strandens karaktär. Är lite vegetation i övrigt men området lockar flera fågelarter och träden bidrar med bland annat reglerande ekosystemtjänster såsom skugga.



Figur 9: Planteringar av blommor och buskar.  
Foto: Alfred Nordström

I figur 9 syns blommor längs gångvägen och glest planterade buskar mot den intilliggande parkeringen. Saknas någon större vegetation men kan bero på att besöket sker i mitten av våren. Ger delvis ett ekologisk värde och buskarna har möjlighet att avskärma platsen mot bilarna. Kan bli ett trygghetsproblem med skymmande buskar om de tillåts växa för tätt framöver.



Figur 10: Konstgjord vassö. Foto: Alfred Nordström

Längs vattnet vid en sträcka fanns flera små vassöar utplacerade (figur 10). Upplevdes främst vara i åtanke för fåglar, men kan även ge ett visst visuellt värde. Kan öka den biologiska mångfalden med fler arter som lockas till platsen, men märktes att vissa av vassöarna hunnit bli väldigt slitna trots att upprustningen skedde nyligen.



Figur 11: Damm vid gångstråket.  
Foto: Alfred Nordström



Figur 12: Damm med bro över. Foto: Alfred Nordström

Det finns två mindre dammar längs stråket (figur 11 och 12) som kan locka vattenlevande arter som föredrar mer lä och stilla vatten än det längs målarens strand. Bidrar till ökad biodiversitet och fler ekosystemtjänster, exempelvis dagvattenhantering.

Vid två platser längs stråket finns större ängsytor med vildväxande blommor (figur 13 och 14). I nuläget är de omringade av ett provisoriskt staket, oklart om marken är menad att växa ostört eller om det i framtiden öppnas upp för parkaktiviteter. Kan i nuläget bidra till biologisk mångfald med fler insekter och ekosystemtjänster, exempelvis pollinering.



Figur 13: Större ängsyta. Foto: Alfred Nordström



Figur 14: Ängsyta med staket i förgrunden.  
Foto: Alfred Nordström



## 4. Analys

### 4.1 Trender kring växtvalen

Att det finns många olika motiv bakom växtvalen framkommer i samtliga källor, men i intervjuerna nämns det även att dessa har varierat genom åren. Under den senaste tiden har frågor om hållbarhet ökat, vilket främst inkluderar miljömässig och social hållbarhet genom bland annat biologisk mångfald och trygghet. Tidigare var viktiga frågor allergier och tillgänglighet vilket nämns i dokument, men i intervjuerna med Dessalles och Ortega Cruz framkommer det att dessa diskuteras allt mindre idag. Beroende på när park- eller grönområdet uppförs eller upprustas kommer vissa motiv vara mer aktuella vilket skapar trender för vilka växter som används mest under den tidsperioden. Ofta finns det en vilja från konsulter och andra ansvariga att testa nya arter och vara kreativ vilket är möjligt då det saknas bestämmelser att följa. De får därmed fria händer vid bestämningen av växtvalen där trenderna har ett stort inflytande.

### 4.2 Budgetens inverkan på växtvalen

En hypotes i arbetet var att budgeten skulle ha ett stort inflytande över växtvalen eftersom det finansieras av skattepengar som ska räcka till många funktioner i samhället. Av intervjuer framkommer det dock att växter generellt påverkas lite då de utgör en relativt liten del av budgeten i jämförelse med annat i park- eller grönområdet, exempelvis en mur som Wirén nämnde var betydligt dyrare. Detta varierar dock mellan olika stadsdelsområden då bland annat intäkter från markvärdet är högre i innerstaden än i förorter. En högre budget påverkar därmed växtvalen främst genom att möjliggöra fler och roligare val som annars är för dyra att köpa in eller kräver mer underhåll. Samtidigt poängteras det i intervjuerna att oavsett budget måste det fortfarande passa in på platsen och eftersom växter har en betydande roll i park- eller grönområdet är det redan ekonomiskt prioriterat i nuläget.

### 4.3 Prioriteringar och teman i parker

Av parkplanerna och programmen för de tre utvalda parkerna samt i intervjuer framkommer det att prioriteringar och teman av växter kan variera mellan olika områden. För Norr Mälarstrands parkstråk är det stor fokus på det ursprungliga värdet vilket saknas i Vårgårdens parklek och Rinkeby Norra stadspark. Dessa har däremot ett större fokus på trygghet vilket har ett mindre inflytande på Norr Mälarstrand parkstråk. Denna skillnad beror troligen främst på att behoven och förutsättningarna varierar mellan olika platser. Ofta handlar det även om att vissa mål prioriteras före andra om de anses vara viktigare eller inte kunna tillgodoses på annat plats. Det finns dock undantag, exempelvis ekologiska värden som är återkommande för alla tre parker. Att varje park väljer sina egna prioriteringar har fördelen att de lokala behoven kan tillgodoses, men viktigt är att även ha ett övergripande perspektiv där kommunala och regionala behov inkluderas.

## 4.4 De styrande dokumentens roll i växtvalet i parker

Vilken roll som de olika styrande dokumenten spelar i valet av växter beror på vem man frågar. Jean-Louis Dessalles, landskapsarkitekt på trafikkontoret, menar att det är upp till landskapsarkitekten att komma med förslag på växter och att styrdokumentet inte används i särskilt stor utsträckning i det dagliga arbetet. Emma Wirén, landskapsarkitekt på exploateringskontoret, och Irma Ortega Cruz, dialog- och projektsamordnare på Skärholmens stadsdelsförvaltning, säger däremot att de använder sig av de styrdokument som finns i en större utsträckning. Förklaringen till varför uppfattningarna skiljer sig åt kan ha att göra med att arbetet med att planera parker är väldigt uppdelat, som Ortega Cruz berättar om i intervjun. Med detta följer att de olika aktörerna som är med i planprocessen också har olika uppgifter och därmed arbetar de med olika styrdokument i olika omfattningar. Som Ortega Cruz nämner i intervjun så är det viktigt för stadsdelsförvaltningen att se till helheten och hur olika åtgärder och val påverkar resten av området, och inte bara parken. Med detta följer att det är viktigare för stadsdelarna att förhålla sig till sina parkplaner än det är för en konsult eller en enskild landskapsarkitekt med uppdraget att titta på en specifik park.

## 4.5 Hållbar utveckling i planeringen av parker

Hur begreppet hållbar utveckling används i de olika programmen för upprustning av de undersökta parkerna skiljer sig åt från park till park. I Rinkeby norra stadspark program finns det en tydlig redovisning av de ekosystemtjänster som parken kan erbjuda eller inte (se tabell 1-4) samt vilka kvaliteter och brister som följer av dessa ekosystemtjänster och bristen på dem (se tabell 5). Detta tyder på att det läggs en stor vikt på både den miljömässiga och sociala delen av hållbar utveckling i denna park då ekosystemtjänster bidrar till båda dessa dimensioner. Detta är också fallet i Norr Mälarstrands parkstråks program. I detta program framgår det att det är viktigt att bevara och öka de ekologiska värdena genom att öka den biologiska mångfalden och utöka erbjudandet av ekosystemtjänster i parken. Detta observerades även i fältobservationen där det framgår hur programmet har realiserats och att de olika åtgärderna kan bidra till en ökad tillgång till ekosystemtjänster i området.

I parkprogrammen tas det även upp hur det går att arbeta med den sociala dimensionen av hållbar utveckling, utöver tillgången till ekosystemtjänster. Ofta handlar det om att öka tryggheten i området och hur detta ska genomföras och metoderna för att åstadkomma detta skiljer sig åt mellan parkerna. I Rinkeby norra stadspark ska belysning användas i stor utsträckning för att få bukt med otryggheten. I Norr Mälarstrands parkstråk och Vårgårdens parklek har däremot valet av växter en större betydelse. Där används växtvalet som ett sätt att skapa öppnare rum och att ta bort otrygga områden i parken, där vegetationen har en stor del i invånarnas upplevelse av vad som är tryggt och inte. Detta tyder på att det är parkens, och områdets, förutsättningar som bestämmer mycket av vilka åtgärder och val som är lämpliga, vilket också har framkommit i intervjuerna. Det visar också på att det är mycket upp till personerna som ligger bakom planeringen som styr vilka val som görs, vilket Dessalles också menar är fallet.

## 4.6 Kommunens roll och ansvarsområden

Stockholms stad är ansvarig för både planeringen och skötseln av kommunens parker. Som det framkommit i intervjuerna är det därmed en viktig del i arbetet av planeringen av parkerna att se till att det är möjligt att sköta parken så att den behåller sitt utseende och sina egenskaper. Även om kommunen lägger över ansvaret att välja växter på konsulter i vissa fall är det ändå kommunen som har det sista ordet. Med tanke på att skötseln alltid finns med i beräkningarna vid upprustningar är det en större sannolikhet att valen av växter är mer restriktiva. Stöd för detta påstående finns att hämta i intervjun med Jean-Louis Dessalles, som menar att en större budget skulle kunna medföra en större frihet i valet av växter. Detta eftersom valen inte skulle bero lika mycket på slittålighet och hållbarhet som det gör nu. Detta menar även Ortega Cruz skulle kunna bli en följd av en större budget. Båda dessa personer är dock noga med att påpeka att detta inte nödvändigtvis behöver ske eftersom det är många andra faktorer, utöver budget, som styr valen av växter. Att kommunen är ansvarig från planering från underhåll medför därmed en tanke på hållbarhet vad gäller både material- och växtval.

## 5. Diskussion

I inledningen nämns de tre dimensionerna av hållbarhet som är miljön, det sociala och det ekonomiska. Under arbetet har främst miljömässig och social hållbarhet uppmärksammats genom bland annat biologisk mångfald, tillgänglighet och trygghet. Flera exempel för miljömässig hållbarhet som nämns i bakgrunden, exempelvis att variera växternas arter för att undvika stor skada vid sjukdom (Carlsson 2012) och att använda växter som gynnar fåglar och insekter (Hörnberg 2012), har bekräftats vara inflytelserika faktorer som tas hänsyn till. Ekonomisk hållbarhet kan delvis inkluderas i park- och grönområdets budget när växter väljs som lever länge, bidrar med flera värden och inte är skötselkrävande. Även användandet av växter som är anpassade till platsen och inte kräver omplanteras ofta nämner Carlsson (2012) bidrar till ekonomisk hållbarhet vilket har nämnts i dokument och intervjuer. Samtidigt skulle ekonomisk hållbarhet kunna undersökas djupare, exempelvis hur stor utsträckning används närodlade växter, metoder för att förlänga växters livscykel och värdet av mångfunktionella ytor som bidrar med flera funktioner. Ekonomisk hållbarhet är inte alltid lätta att fastställa, exempelvis ekosystemtjänster som saknar ett marknadspris, men är minst lika viktiga för att inkludera alla dimensioner av hållbarhet.

Att teman för växtval och prioriteringar av funktioner i park- och grönområden har varierat under åren har både för och nackdelar. Om ett behov anses saknas i nuläget eller måste förbättras går det snabbt att testa nya lösningar med dagens ramar för konsulter. Om det istället hade funnits fasta bestämmelser för vilka växter som ska användas och vilka värden de ska bidra med tar det längre tid att ändra inriktning när nya behov uppstår. Nackdelen kan dock vara att utan en tydlig bestämmelse för växter och funktioner från kommunen till konsulter blir det svårare att uppnå större mål för hela Stockholm. En konsult från ett företag har troligen ett intresse av att skapa en park som är innovativ, unik och imponerande för att få möjlighet att arbeta med fler parker och göra reklam för konsultföretaget. Problemet kan då bli att ingen park blir den andra lik och växter och teman kanske inte väljs utefter vad som ger störst nytta. Samtidigt kan en varierad vegetation ha ett större upplevelsevärde för besökare, där det upplevda värdet och parkens funktioner riskerar att hamna i

konflikt med varandra. Troligen har både dagens system och en med hårdare bestämmelse både för- och nackdelar som är värt att undersöka vidare.

Under arbetets gång har en viktig källa varit alla styrande dokument som ger en inblick i vad som vill uppnås med park- och grönområden samt varför. Dessa ger en bra bild för vilka mål och visioner som finns, men en fråga som uppmärksammas under arbetet är vilka dokument som har störst betydelse och vilka som främst använder dem. De dokument som nämnts i kapitel 3.1 "Strategier och mål för parkerna" upplevs vara de mest använda och betydelsefulla eftersom de hänvisade till varandra och intervjupersonerna hade kännedom om dem. Samtidigt finns det fler dokument som bara någon enstaka källa hänvisar till där det är oklart hur stort inflytande de har. Dokumentet Stockholms Parkprogram var inte refererat i något annat dokument trots att den innehöll väldigt mycket information om parker och särskilt växtval. Kanske det beror på att den är äldre och har integrerats i andra dokument istället för att uppdateras. Av intervjuerna har det även framkommit att dokumenten används olika mycket och upplevs fylla olika behov. Ett problem med det kan vara att dokumenten tappat sin funktion som vägledande för beslut och istället används när man själv tycker det passar. Vissa mål riskerar även att glömmas bort eller få mindre inflytande. För vissa personer kommer dock alltid vissa dokument vara mer relevanta beroende på vilken skala man arbetar på, exempelvis för arbetet med en enskild park används parkprogrammet mer än översiktsplanen. Vad som hade kunnat undersökas djupare är vilka dokument finns, vem använder vilka, hur används dem och hur stort inflytande har de i det faktiska arbetet med park- och grönområden.

Eftersom dessa dokument valdes utifrån att de upplevdes som de mest använda har urvalet av dessa påverkat resultatet nämnvärt då det är dessa styrdokument som används i störst utsträckning. Detta framgår även i intervjuerna, som nämnt ovan. Urvalet av dessa intervjupersoner kan däremot ha påverkat resultatet mer då dessa endast är ett fåtal av de som arbetar med planering av parker i Stockholm. Att de har olika roller inom planeringen betyder dock att de representerar olika tankesätt och därmed skulle de kunna ge en mer representativ bild av hur kommunen arbetar med planeringen av parker och med växtvalen. En grupp som medverkar i växtvalen men som däremot inte har intervjuats i denna studie är konsulterna som får i uppdrag av kommunen att välja ut vissa växter. I framtida studier vore det intressant att undersöka närmare hur deras processer ser ut vad gäller växtval i stadens parker. Det skulle även vara intressant att välja ut andra parker än de som studerats i denna studie för att se om resultatet skulle bli annorlunda. De tre parker som valts ut till denna studie baserades mycket på dess geografiska läge i Stockholm för att ge en så rättvis bild som möjligt men om detta stämmer är svårt att veta utan att undersöka och analysera fler parker. För vidare studier vore det också intressant att undersöka hur arbetet med parkerna, och växtvalen, påverkas av politiken och vid maktskiftet. Detta menar Ortega Cruz påverkar arbetet och det skulle därför vara ytterligare en dimension att studera vid framtida studier.

## 6. Slutsatser

En slutsats som kan dras utifrån det inhämtade materialet och, framförallt, från intervjuerna är att de styrdokument som finns mest ger en vägledning för nyexaminerade och för de som arbetar inom en stadsdel med att se till helheten. Det framgår även från intervjuerna att ett av de viktigaste dokumenten som det arbetas utifrån, på stadsdelsnivå, är de lokala parkplanerna. Allt som allt kan detta tolkas som att det är styrdokumentet som sätter ramarna för vad som är tillåtet men att det i slutändan är upp till respektive landskapsarkitekt att besluta om vilka växter som ska planteras i en park.

Av samtliga intervjuer framkommer det att växtvalen inte har en märkbar påverkan på park- och grönområdets budget. Växter utgör enbart en mindre del av kostnaderna och är prioriterat över annat då det utgör en betydelsefull del av platsen. En större budget kan bidra till att fler park- och grönområden får en större variation av växter som är roligare och mer exotiska, men budgeten är inget som ses som en begränsning för växtvalen idag.

Valet om vilka växter som planteras är främst upp till landskapsarkitekten som har stor frihet att välja fritt. Efter att funktioner och värden för platsen har fastställts är det förväntat att personen har kompetensen att välja växter som uppfyller dem. Då det saknas färdiga bestämmelser för vilka som ska användas vid en given situation kan växtvalen variera beroende på främst landskapsarkitektens egna preferenser och den rådande trenden för växter.

Sammanfattningsvis kan det tilläggas att det är parkens läge som bestämmer mycket av hur den ska utformas. Det betyder att växtvalen till stor del baseras på de lokala villkoren och att den lokala kunskapen värdesätts högt. Är det ett stort problem med otrygghet i området, som vid Vårgårdens parklek, är det sannolikt att dessa frågor prioriteras vid upprustningar av parker. Dessa kan då lösas med lägre buskage och öppnare ytor. Om det istället identifieras en brist på ekosystemtjänster och biologisk mångfald är det mer sannolikt att det väljs ut arter som kan bidra till att öka dessa. På så sätt kan växtvalen bidra till både en social och miljömässig hållbar utveckling. Det viktiga att ta med sig är således att det inte finns en färdig mall för hur en park ska se ut och vilka växter som ska planteras utan att det till stor del beror på förutsättningarna men också vilken landskapsarkitekt som ansvarar för växtvalen då mycket ansvar läggs på enskilda personer.

För att tydligare redovisa hur staden arbetar med alla dimensioner av hållbar utveckling kan det vara bra att även tydliggöra hur man uppnår en ekonomisk hållbarhet. I nuläget är det främst miljömässig och social hållbarhet som tar plats i dokumenten trots att stadens arbete påverkas och styrs av ekonomin i stor utsträckning. I arbetet med en hållbar utveckling är det även viktigt att veta var växterna kommer ifrån och inte bara att de är anpassade till parken de ska planteras i. Därför bör det läggas en större vikt på var växten är planterad, hur lång transport som krävs och vilka utsläpp som de ger upphov till för att få en mer helhetlig bild av parkens påverkan för en hållbar utveckling.

För att skaffa sig en större förståelse för motiveringarna bakom växtvalen kan det vara bra att, i vidare studier, undersöka vad som ligger till grund för konsulternas val av växter. En närmare och djupare studie av deras arbete med parker skulle därför vara intressant då de spelar en roll i parkernas

utformning och i växtvalet. En annan möjlighet är att genomföra en mer kvantitativ studie av stadens parker där fler parker undersöks för att ta reda på vilka teman och trender som styr i olika parker och även om det går att urskilja större skillnader mellan stadsdelarnas arbete. För att lyckas med detta behövs fler intervjupersoner inom de olika stadsdelarna som har olika arbetsuppgifter i planeringen av parkerna.

## Tack

Vi vill rikta ett stort tack till vår handledare Sara Borgström som gav oss förslaget på arbetets tema och hjälpt oss med feedback, stöd och användbart arbetsmaterial.

Vi vill även tacka rapportens intervjupersoner Emma Wirén, Irma Ortega Cruz och Jean-Louis Dessalles för att ni tog er tid att besvara våra frågor och för att ni bidrog med värdefull information till rapporten.

# Referenser

Bolander, Emilia och Björkstål, Daniel Blücher. 2018. *Hållbar stadsplanering: En fallstudie av Songdo med fokus på grönområden*. Göteborg: Chalmers. Examensarbete på kandidatnivå.

<https://odr.chalmers.se/bitstream/20.500.12380/256307/1/256307.pdf>

Boverket. 2014. *Vad är en detaljplan*.

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/detaljplaneinstrumentet/vad-ar-detaljplan-1/> (Hämtad 2020-02-23)

Boverket. 2018a. *Ekosystemtjänster i översiktsplan*.

[https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/teman/ekosystemtjanster/metod\\_planering/op/](https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/teman/ekosystemtjanster/metod_planering/op/) (Hämtad 2020-02-23)

Boverket. 2018b. *Park*.

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/planbestammelser/anvandning-av-allman-plats/Park/> (Hämtad 2020-02-23)

Boverket. 2020. *Översiktsplanens innehåll*.

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/oversiktsplanen/innehall/> (Hämtad 2020-02-23)

Carlsson, Elin. 2012. *Skötsel som gestaltungsförutsättning*. Uppsala: SLU. Examensarbete på kandidatnivå.

Hörnberg, Annica. 2012. *Den hållbara trädgården: utifrån kunskaper om hållbar utveckling*. Högskolan i Gävle. Examensarbete på högskolenivå. <http://hig.diva-portal.org/smash/get/diva2:576482/FULLTEXT01>

Johansson, Sara. 2012. *Hållbar konsumtion av jordbruksvaror: Hållbar samhällsutveckling – vad innebär det?*

Jordbruksverket. [https://www2.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/trycksaker/Pdf\\_rapporter/ra12\\_40.pdf](https://www2.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/trycksaker/Pdf_rapporter/ra12_40.pdf)

Keane, Åsa et. al. 2014. *Ekosystemtjänster i stadsplanering - En vägledning*. % city.

<http://www.cocity.se/wp-content/uploads/2018/06/ekosystemtjanster-i-stadsplanering-en-vagledning-co-city.pdf>

Lövdahl, Magnus. 2008. *Växtanvändning i krävande miljöer: En studie i sydvästra Skåne*. Alnarp: SLU.

Examensarbete inom landskapsarkitekturprogrammet.

Naturvårdsverket. 2019. *Vad är ekosystemtjänster?*

<https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Ekosystemtjanster/Vad-ar-ekosystemtjanster/> (Hämtad 2020-02-12)

SCB. 2015. *Urbanisering - från land till stad*.

<https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2015/Urbanisering--fran-land-till-stad/> (Hämtad 2020-02-12)

Stockholms läns landsting. 2018. *RUFS 2050*. <http://www.rufs.se/publikationer/2018/rufs-2050/>

Stockholms stad. 2006. *Stockholms Parkprogram*.

<http://miljobarometern.stockholm.se/content/docs/mp15/StockholmsParkprogram2006.pdf>



Stockholms stad. 2015a. *GYF - grönytefaktor för kvartersmark.*

<https://tillstand.stockholm/globalassets/tillstand-och-regler/tillstand-regler-och-tillsyn/lokal-och-fastigheter/hallbarkravskrav-vid-byggnation/gyf---gronytefaktor-for-kvartersmark.pdf>

Stockholms stad. 2015b. *Norr Mälarsstrand: Program för upprustning.*

[https://vaxer.stockholm/globalassets/projekt/kungsholmen-sdo/kungsholmen/norr-malarstrands-parkstrak/norrmalarstrand\\_program-far-upprustning-fk-151117.pdf](https://vaxer.stockholm/globalassets/projekt/kungsholmen-sdo/kungsholmen/norr-malarstrands-parkstrak/norrmalarstrand_program-far-upprustning-fk-151117.pdf)

Stockholms stad. 2016a. *Vision 2040 – Ett Stockholm för alla.*

<https://start.stockholm/globalassets/start/om-stockholms-stad/politik-och-demokrati/styrande-dokument/vision-2040-ett-stockholm-for-alla.pdf>

Stockholms stad. 2016b. *Stockholms stads miljöprogram 2016-2019.*

<https://start.stockholm/globalassets/start/om-stockholms-stad/politik-och-demokrati/styrande-dokument/stockholms-stads-miljoprogram-2016-2019.pdf>

Stockholms stad. 2017a. *Grönare Stockholm: Riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden.*

<https://start.stockholm/globalassets/start/om-stockholms-stad/politik-och-demokrati/styrande-dokument/gronare-stockholm--riktlinjer-for-planering-genomforande-och-forvaltning-av-stadens-parker-och-naturomrade.pdf>

Stockholms stad. 2017b. *Parkplan Kungsholmen Del 1: Strategier för utveckling av parker och gröna gaturum.*

<https://start.stockholm/globalassets/start/om-stockholms-stad/sa-arbetar-staden/natur-parker-och-gronomraden/parkplan-kungsholmen---strategier-for-utveckling.pdf>

Stockholms stad. 2017c. *Parkplan Skärholmen Del 1: Strategier för utveckling av parker och naturområden.*

<https://start.stockholm/globalassets/start/om-stockholms-stad/sa-arbetar-staden/natur-parker-och-gronomraden/parkplan-skarholmen---strategier-for-utveckling.pdf>

Stockholms stad. 2017d. *Parkplan Skärholmen Del 2: Beskrivning park för park och naturområden.*

<https://start.stockholm/globalassets/start/om-stockholms-stad/sa-arbetar-staden/natur-parker-och-gronomraden/parkplan-skarholmen---beskrivning-av-parker.pdf>

Stockholms stad. 2017e. *Parkplan Kungsholmen Del 2.1: Beskrivning park för park och gröna gaturum.*

<https://start.stockholm/globalassets/start/om-stockholms-stad/sa-arbetar-staden/natur-parker-och-gronomraden/parkplan-kungsholmen---beskrivning-av-parker-del-1.pdf>

Stockholms stad. 2018. *Översiktsplan för Stockholms stad.*

<https://start.stockholm/globalassets/start/om-stockholms-stad/politik-och-demokrati/styrande-dokument/oversiktsplan-for-stockholms-stad-2019-01-16.pdf>

Stockholms stad. 2019a. *Stadsdelsförvaltningar.*

<https://start.stockholm/om-stockholms-stad/organisation/stadsdelsforvaltningar/> (Hämtad 2020-02-23)

Stockholms stad. 2019b. *Parkplan Rinkeby-Kista Del 1: Strategier för utveckling av parker och naturområden.*

<https://start.stockholm/globalassets/start/om-stockholms-stad/sa-arbetar-staden/natur-parker-och-gronomraden/parkplan-rinkeby-kista---strategier-for-utveckling.pdf>

Stockholms stad. 2019c. *Rinkeby norra stadspark: Norra rinkebygången: Program.*

<https://vaxer.stockholm/globalassets/projekt/rinkeby-kista-sdo/rinkeby/norra-rinkebygangen/rinkeby-norra-stads-parken-program---slutversion.pdf>

Stockholms stad. 2019d. *Vårgården: Program för förnyelse av park och lekplats.*

[https://vaxer.stockholm/globalassets/projekt/skarholmen-sdo/varberg/vargarden/vargarden\\_program\\_190201\\_lowres.pdf](https://vaxer.stockholm/globalassets/projekt/skarholmen-sdo/varberg/vargarden/vargarden_program_190201_lowres.pdf)

Stockholms stad. 2019e. *Parkplan Rinkeby-Kista Del 2: Beskrivning park för park och naturområden.*

<https://start.stockholm/globalassets/start/om-stockholms-stad/sa-arbetar-staden/natur-parker-och-gronomraden/parkplan-rinkeby-kista---beskrivning-av-parker.pdf>

Stockholms stad. 2020. *Natur, parker och grönområden.*

<https://start.stockholm/om-stockholms-stad/sa-arbetar-staden/natur-parker-och-gronomraden/> (Hämtad 2020-02-23)

UN. 2015. *Transforming our world: The 2020 agenda for sustainable development.*

<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>

UN World Commission on Environment and Development. 1987. *Our Common Future*, Oxford: Oxford University Press <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>

Uppsala kommun. 2013. *Uppsalas parker: Riktlinjer.*

<https://www.uppsala.se/contentassets/9da79d457d9d4914bf4fe6a4760c7302/uppsalas-parker-riktlinjer.pdf>

# Bilaga 1 - Intervjufrågor

## **Frågor ställda till Emma Wirén - landskapsarkitekt specialist, exploateringskontoret**

*Kan du beskriva vad ditt arbete går ut på?*

*Hur ser processen ut för valet av växter i parkerna?*

*Vem bestämmer vad?*

*Ses växtvalen som en del av hållbar utveckling?*

*Finns det utmaningar i arbetet med stadens strategier och mål? (Vilka dokument följs/används?)*

*Hur stor påverkan har budgeten på planeringen och arbetet?*

*Om budgeten inte satte begränsningar, hade någonting blivit annorlunda?*

*Är det nåt annat du vill tillägga som inte har nämnts som har med växtval att göra?*

## **Frågor ställda till Irma Ortega Cruz - dialog- och projektsamordnare, Skärholmens stadsdelsförvaltning**

*Kan du beskriva vad ditt arbete går ut på och vilken roll du hade i planeringen av Vårgården?*

*Vilken roll hade kommunen i planeringen av Vårgården?*

*Vilken roll spelade hållbar utveckling i planeringen?*

*Vilka styrande dokument utgår ni ifrån i planeringen av parker?*

*Hur såg processen ut för valet av växter?*

*Vet du i vilket skede som upprustningen är i nu?*

*Vilka begränsningar sätter budgeten i planeringen?*

*Om budgeten inte satte begränsningar, hade någonting blivit annorlunda?*

*Är det nåt annat du vill tillägga som inte har nämnts som har med växtval att göra?*

## **Frågor ställda till Jean-Louis Dessalles - Landskapsarkitekt på Trafikkontoret**

*Kan du beskriva vad ditt arbete går ut på och vilken roll du hade i planeringen av Vårgården?*

*Hur ser processen ut för valet av växter och vem bestämmer vad?*

*En viktig fråga i Vårgårdens parklek har varit trygghet, hur påverkar detta valet av växter?*

*Ses växtvalen som en del av hållbar utveckling, till exempel ekosystemtjänster?*

*Vilka styrande dokument utgår ni från i planeringen av parker?*

*Vilka begränsningar sätter budgeten i planeringen och i valet av växter?*

*Om budgeten inte satte begränsningar, hade någonting blivit annorlunda gällande valet av växter?*

*Är det nåt annat du vill tillägga som inte har nämnts som har med växtval att göra?*

## Bilaga 2 - Granskade dokument på stadsdels- och parknivå

### Kungsholmens stadsdelsområde och Norr Mälarstrands parkstråk

- *Parkplan Kungsholmen Del 1: Strategier för utveckling av parker och gröna gaturum* (Stockholms stad 2017b)
- *Parkplan Kungsholmen Del 2.1: Beskrivning park för park och gröna gaturum* (Stockholms stad 2017e)
- *Norr Mälarstrand: Program för upprustning* (Stockholms stad 2015b)

### Skärholmens stadsdelsområde och Vårgårdens parklek

- *Parkplan Skärholmen Del 1: Strategier för utveckling av parker och naturområden* (Stockholms stad 2017c)
- *Parkplan Skärholmen Del 2: Beskrivning park för park och naturområden* (Stockholms stad 2017d)
- *Vårgården: Program för förnyelse av park och lekplats* (Stockholms stad 2019d)

### Rinkeby-Tensta stadsdelsområde och Rinkeby norra stadspark

- *Parkplan Rinkeby-Kista Del 1: Strategier för utveckling av parker och naturområden* (Stockholms stad 2019b)
- *Parkplan Rinkeby-Kista Del 2: Beskrivning park för park och naturområden* (Stockholms stad 2019e)
- *Rinkeby norra stadspark: Norra rinkebygången: Program* (Stockholms stad 2019c)